

עין משפט נר מצוה

בזו א מיי פרק ח מהלכות כלי המקדש הלכה ה':
מוח ב מיי' שס ע"ש הלכה ג:
מוח גר מיי' שס הלכה ד':

תורה אור השלם

1. וַיַּעַשׂ אֶת מַעֲלֵל הָאָפֶדֶר מַעֲשֵׂה אֶרֶץ כְּלִיל תְּכֵלֶת: שמות לט, כב

2. וַיִּקְחוּ אֶת בְּהֶמֶת יוֹסֵף וַיִּשְׁחָטוּ שְׂעִיר עִזִּים וַיִּטְבְּלוּ אֶת הַבְּהֵמֹת בָּדָם: בראשית לו, לא

3. וַיַּעֲשֶׂה לָהֶם מִכְשֵׁי בֹד לִבְסוֹת בְּשֵׁר עֶרְוָה מִמֶּתְנִים וְעַד יָרְכִים וְיָדָיִם: שמות כו, טו

4. וַיַּעֲשֵׂת חֹשֶׁן מִשְׁפָּט מַעֲשֵׂה יִשְׂרָאֵל אֵין מֶלֶךְ וְאֵין שָׂר וְאֵין זָבָה וְאֵין מִצְבָּה וְאֵין אֹפֶדֶר וְתַרְפִּים: הושע ג, ד

6. וְהָיָה עַל מִצַּח אֹהֶלן וְעָשָׂה אֹהֶלן אֶת עֹז הַקִּדְשִׁים אֲשֶׁר יִקְדָּשׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל מִתְנַת קִדְשֵׁיהֶם וְהָיָה עַל מִצְחוֹ מִמִּיד לְרֹצֵחַ לָהֶם לַפְּנֵי יוֹדָה: שמות כח, לח

7. וַיִּמְנָעוּ רַבְבִּים וּמַלְאָכָיו לֹא יִהְיֶה וּמִצַּח אֲשֶׁה וּזְהַר יָקָר הָיָה אֶתָּה בְּמַעֲשֵׂה אֹפֶדֶר וְאֵין אֹפֶדֶר וְהָיָה עַל מִצַּח אֹהֶלן בְּאֶשֶׁר דָּבַר מֹשֶׁה וְהָיָה אֶל תוֹךְ הַקֶּהֱלֹל וְהָיָה הַלֵּל בְּהַם וְהָיָה אֶת הַקֶּהֱלֹת וַיִּכְפַּר עַל הָעָם: במדבר יז, כב

מוסף רש"י

אין עניות במקום עשירות. כל מעשיות נעשר וזכרה (הפשוט וחדר כט.) למה נסמכה פרשת קרבנות. נסמכת ואשה תלוה נפסכה ענין מתאליס לנגדי כהוה: ויטבילו את הכתנת בדם. רמז היה להם שניטלת כפרת דמים עולה ע"י כתנת: אין אפוד ותרפים. בזמן שאין אפוד היו עון תרפים: יבא דבר שבקול. פעמוני המעיל נשמעין: ויכפר על קול. לשון הכהן שומעין (טז.) על לשון הרה. כי הלא דקדק לשון הרע היו דכמי (נמדנר ח) אדם המיחס את שם ה'; וסמך לשון הרע חשאי הוא (יומא טז.) אשה דבר שבחשאי קטורת נעושת צהלב חשאי, כדמנח צפרק האולא לו נמסכת יומא (מד.) פורשין מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרת: קשיא לשון הרע. דלעיל, דקמיה דנגדי כהונה מנכרין: קשיא שפיכות דמים אשפיכות דמים. דקאמרין לעיל נגדי כהונה מנכרין על אחרים, וקא חזינן הלא דעגלה ערופה מכפרת על אחרים, דע הארץ אינה מכפרת, קדיריל בכוטה (מו.) שאל תנערפה העגלה ואח"כ תנאל הארוע מנין שהוה הכהן, מ"ל ולאנן לא יוספר וגו': הא דלא ידע מאן קטליה. עגלה מנכרת: בר דבר קטלא הוה. וכל כמה דלא מיקטל לא מייכפרי אחריו דכמי ולאנן לא יוספר וגו':

שיטה מקובצת

באן בפרהסיא מעיל, ודוקא לניטר אלל אינו לא מספר ליה אלל נגעיס וסז ודפס' לו (גמיון):

פח:

במחלוקת באן כך מחלוקת במראות נגעים. פר"ת דמלי הא' כהאי דמשום דמעיל כל לכפר על לשון הרע וכן נגעים באין על לשון הרע כדאמרין פרק יש צערקין (ערכין דף טז.)**: שבעים ושנים**. לא פליג התנא ב] אמתנייתן דשנעות (דף ד.)

דמתן שמים שהן ארבע דהתם מיירי בנגעים לבנים והכל מיירי בכל מיני נגעים ירקרק ואדמדם ופחוכים יש ב] להוסיף עוד נגעי צהים ונגעי נגדים: **מבפריים** ע"פ שפיכות דמים. מה שמפרשים אהא ב] מיום שחרב בית המקדש אף על פי שצטלו ד' מיתות דין [ארצנע] מיתות לא צטלו דלהכי לא נקט מ' שנה קודם שחרב בית המקדש שגלתה סנהדרין דבההיא שעתא אפי' דין ארבע מיתות לא הוה דצגדי כהונה מכפרין ולא נהירא דצגי שמעון בן שטח פריך ליה באלד דיני ממונות (סנהדרין דף לו:) אף על גב דהווי צגדי כהונה ^ט ומיהו הייתי יכול לקיים פירוש זה ולומר דלהכי לא נקט מ' שנה משום כ] דאיכא דין מיתות דצטלו כגון עריות ועבודת כוכבים שמכפרין עליהם מכנסים ואפוד אלל דין שפיכות דמים לא צטל דכתותם שמכפרת על שפיכות דמים אין מכפרת על ההורג אללא על ישראל שערצין זה בזה דומיא דעגלה ערופה דכתיב ^ו (דברים כפר) לעמן ישראל ואניצור מכפרת ולא על ההורג וכן משמע הכא דכתנת לא מכפרת אהורג דאי מכפרת מאי פריך הכא מעגלה ערופה והא עגלה ערופה אישראל מכפרה וכן משמע פ' יש צערקין (ערכין דף טז.) דקאמר על ז' דברים נגעים באים וקחשיב שפיכות דמים ולשון הרע ופריך התם שמעיל שמכפר על לשון הרע ומכתנת שמכפר על שפיכות דמים לא פריך מידי משום דלא מכפר אהורג אללא אישראל כדפרישית אלל מלשון הרע דלא ^ז מצינו לשנוי הכי דמסתמא אין ניצור נענשין על לשון הרע של זה כיון דשמא לא יבא לידי תקלה וכן פירש בקוגנט' התם ועוד יש מפרשים כההיא דערקין (גו"ש) דלהכי לא פריך מכתנת דנהי דמללת מעונש מיתה מנגעים ויסורין לא מללת ואם תאמר הכא משמע דכתנת מכפרת על ידיע מאן קטליה ובשצעות (דף טז.) מלריך קרא למימר שאין שער המשתלח לא מכפר על ידיע מאן קטליה ואמאי לריך קרא פשיטא דהא כתנת מכפרת ומיהו יש לפרש דיש חילוק בין ניצור לכל ישראל דכתנת מכפרת אניצור ושעיר המשתלח כ] על כל ישראל:

הדרן עלך המזבח מקדש

הוגעו לנתר ואהל אף במים אין מכבבים ויש אומרים ^א אין מכבבין אותן כל עיקר ^ב שאין עניות במקום עשירות: ת"ר ^ג מעיל כולו של תכלת היה שנאמר ^ד ויעש את מעיל האפוד כליל תכלת שוליו כיצד ^ה ימביא תכלת וארגמן ותולעת שני שזורין ועושה אותן כמין רימונים שלא פיתחו ^ו פיהן וכמין קונאות של קנסות ^ז שבראשי תינוקות ^ח ^ט ומביא שבעים ושנים זגין שבהן שבעים ושנים עינבלין ותולה בהן ^י שלשים וששה בצד ^{יא} זה ושלשים וששה מצד זה רבי ^{יב} דוסא אומר משום רבי יהודה שלשים וששה היו שמונה עשרה מצד זה ושמונה עשרה מצד זה אמר רבי עיניני ^{יג} בר ששון כמחלוקת באן כך מחלוקת במראות נגעים ^{יד} דתנן מראות נגעים רבי דוסא בן הרכינס אומר ל"ו עקביא בן מהללאל אומר שבעים ושנים ^{טו} ואמר רבי עיניני בר ששון ^{טז} למה נסמכה פרשת קרבנות לפרשת בגדי כהונה לובר כך מה קרבנות מכפרין אף בגדי כהונה מכפרין כתנת מכפרת על שפיכות דם שנאמר וישחמו ^{יז} שעיר עזים ויטבילו את הכתנת בדם מכנסים מכפרת ^{יח} על גילוי עריות שנאמר ^{יט} ויעשה להם מכנסי בר [לבסות (את) בשר ערוה] מצנפת מכפרת על גסי הרוח מגין אמר רבי חגיגא יבא דבר שבגובה ויכפר על גובה אבנט מכפר על הרהור הלב היבא ^י דאיתיה חושן מכפר על הדינין שנא' ^{יא} ויעשית חושן משפט אפוד מכפר על עבודת כוכבים שנאמר ^{יב} אין אפוד ותרפים מעיל מכפר על לשון הרע מגין א"ר ^{יג} חגיגא יבא דבר שבקול ויכפר על קול הרע וציץ מכפר על עזות פנים בציץ כתיב ^{יד} והיה על מצח אהרן ובעזות פנים כתיב ^{טו} ומצח אשה זונה היה כך אינו והא"ר יהושע בן לוי שני דברים לא מצינו להן כפרה בקרבנות ומצינו לו כפרה ממקום אחר ואלו הן שפיכות דמים ולשון הרע שפיכות דמים מעגלה ערופה ולשון הרע מקטרת דתני רב חנניה מגין לקטרת שמכפרת שנאמר ^{טז} ויתן את הקטרת ויכפר על העם ^{יז} ותני רבי ישמעאל על מה קטורת מכפרת על לשון הרע יבא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי קשיא לשון הרע אלשון הרע קשיא שפיכות דמים אשפיכות דמים ^{יח} לא קשיא הא ידיע מאן קטליה הא ידיע מאן קטליה הא דלא ידיע מאן קטליה ביה ולשון הרע אלשון הרע נמי לא קשיא הא בצינעא הא בפרהסיא:

^א הוגעו למים. כלומר אם היה גיעולן מועט ולא הזיקקין ^ב אללא לכיצוס מים מכבבים אותן אף בנתר ואהל: **הוגעו לנתר ואהל** שנמגעלו גיעול רב שהגיעו ליזק לכיצוס נתר ואהל מו לא מתקן להו כלל: **אף צמים**. לאו לרבותא הוא אללא למימרא דנתר ואהל

דנקט לאו לענין כיצוס נקט דהיכא דאסור אסור לגמרי והיכא דשרי שרי לגמרי אללא לענין גיעול נקיט ליה וה"ק נתגעלו אין מכבבין אותן כלל אס הזחקו לנתר ואהל: נראה צעניי דה"ג שוליו **יילד** היה **מביא** כו'. דצרימונים נאמרו שלשה צבעים:

שלא נפסחו פיהם. דרך רימונים כששוהין צאלין אחר גמר צישולן מתפתחין מחיליהן כדרך שעושין קליפי אגוזים החיצונות: **וכמין קונאוים**. בוטוניס ^א עשוין כמין תיק של נחשת שעושין [צסוקף] בית יד הרומה שקורין ארישטיי"ל ^ב לשון (שמואל ב כה) ומשקל קינו דיצני צנוצ והמינוקות תולין אותו צראשי כוכעי נארים שעושין אותו למלחמתן שקורים הילמ"ש ^ג **קנסות** ^ד **שבראשי סינוקים**. לשון [שמואל א ח] וקלסא דנחשא לר' רישא: **זגין**. אינלילטי"ס ^ה **עינינלים**. מה שמלוי צמוקן לקשקש ומולה צו אלל הרמון [והוא] פעמון כדכתיב (שמות לט) פעמון ורמון ^ו וצמוך הרמונים דקרא לאו צמוך החלל קאמר אללא ציניהם דפעמון אחד צין שני רמונים: **מלד** זה. מלפניו ומלאחריו: **מראוס נגעים**. לטמא ^ז מפסוחין של לבן אדמדם ולבנים של נמקי הראש וזקן ושל נגעי צהים [ובגדיהם]: **למה נסמכה**. בלו את אהרן זאת תורת העולה ^ח זאת תורת ההטאת והאשם וזאת השלמים והדר ^ט קח את אהרן ואת הבגדים: **ויטעלו את הכנסת**. רמז הוא לעמוד שיכפר ^י שפיכת דמים ככתנת. טעילה היינו כפרה: **לכסות את כשר ערוה**. לחפות על גילוי עריות: **אשהיכל דאייתוס**. שהיו חוגרין כנגד אצילי ידיהן דהיינו כנגד הלב כדילפינן צפרק שני (לעיל דף יט.) מולא יתגרו צינע: **אין אפוד**. נגלה עון תרפים הא ש אפוד אין תרפים. כך שמעתי במסכת ערכין (דף טז.): **דבר שצקול**. פעמונים שצו (מכפר): **[ויכפר] על העם**. במחלוקת קרם שהוא לשון הרע [שנאלמר] [נמדנר ח] אדם המיחס וגו': **שנחשאי**. שהיה ב] לצדו שם כדתן פורשין צין ב] האולם ולמזבח בשעת הקטרה וכל שכן מן ההיכל שנאמר וכל אדם לא יהיה וגו' בסדר יומא (דף מד.): **ידיע מאן קטליה**. כתונת מכפרת על הניצור שלא יענשו: **צר קטלא הוא**. וכל כמה דלא קטליה ב] מיענשי דכתיב [ולארחן] לא יכופר וגו' (נמדנר לה): ומשני **צמוד ולא אפרו ציה**. דלאו צר קטלא הוא הילכך ניצור מתכפרי ככתונת והוא נגעים באים עליו כדאמר

המזבח מקדש פרק תשיעי זבחים

מסורת הש"ס

[א] [שבת קכ: כתובות קו:]: מנחות פט. [מסד כט. לא:]; [ג] ע"י נזיר לד.; [א] נעיס פ"א מ"ד, [ד] ערכין טז. [ע"ש ובחש"י] ירושי' יומא פ"ז ה"א, [ט] שייך ליע"א, [ו] יומא מד. ערכין טז, [ז] עולה, ויקרא ו ב. חטאת, שם פ' יח. אשם, ד א. שלמים, שם פ' יא., [ח] שם ח ב, [ט] [ופ"ע מו' כתובות ל. ד"ה מיום ובסוטה ח. ד"ה מיום ובסנהדרין לו: ד"ה מיום]

גליון הש"ס

גמ' למח נסמכה פרישת קרבנות לפישרת בגדי כהונה. עערקין דף (ו) [טז ע"א] איתא למה נסמכה פרשת בגדי כהנה לפ' קרבנות ועי' צר"י כאן והתם. ועיין בדרשות הראש"ם פ' תלוה:

לעזי רש"י

בוטוני"ש. ככתוריהם. ארישטיי"ל ארישטיי"ל. גולה (שכניצב חנית או חרב, כדי שלא ישתמט כלי הזין מהרה). הילמ"ש הילמ"ש. קסדות. אינלילטי"ש אישקיליטי"ש. זוגים (פעמונים).

שינויי נוסחאות

[א] צ"ל היה מביא (ש"ח): [ב] פתחו (כ"צ), ובחש"י נפתחו: [ג] צ"ל קולסת (ש"ח), ועי' רש"י. אלל רש"י כ' דהוא צמולוף דלעילי"ת: [ד] כצ"ל טסוף ותולה בו: [ה] צ"ל בו (ש"ח): [ו] מצד (כ"צ): [ז] דלצ"ל ר"י אומר משום ר' דוסא. דר' דוסא בן הרכינס קדים טובא לר"י (קרא). ובש"מ מקח מיתות ר' דוסא. ומשם מ"א מקח מיתות משום ר"י. ועי' יעב"ז דשמא מר ר' דוסא אר מר ר"י הוה: [ח] צ"ל עניי. וכן צמולין. יעב"ז. וביה בירוקי"ת: [ט] מכפריים (ש"ח): [י] צ"ל אדיבא (ש"ח). וכ"צ רש"י וכ"ה צערקין טז ע"א. אלל כשאלמות איתא על היבא [א] צערקין שס איתא אמר הקב"ה יבא: [ב] ככתוי" טסוף שפיכות דמים אשפיכות דמים לא קשיא: [ג] הרוקקו (ש"ח): [ד] פ"י ככתוריהם (ועי' (הגרי"ם): [א] צערקין שס איתא רש"י: [ב] פ"י בלוטה שצילנצ המרצ או המנות כדי שלא ישמט כל אינ מן היר (נפ"י לנדי רש"י): [ג] פ"י קסדות (ועי' רש"י): [ד] צמיר לד ע"צ איתא דזוג הוא תלקו החלוקן אל פעמון: [ה] צ"א דהא דכתיב (וישם) [ויתנו] את הפעמונים בתוך הרמונים לאו בתוך חללקן קאמר כו' (ב"ש): [ז] לטמא. משנה היא במס' נגעים בפ"ק והני תנאי חשבי פסוחין של לבן כו' (ב"ש): [ח] כשפרת (בבבאי' ש"ח): [א] את נמקח (ש"ח): [ב] שהיה הבהן לבדו (ש"ח): [ג] צ"ל מביין (הגרי"ם): [ד] דר' דלצ"ל קטלי ליה. ובעי"ן ככתה"י: [ה] מ"א דנגעיס באים על לשון הרע. גליון, וז"ע דהא הכא לא קאי אללא אשפיכות דמים (שםכ"ה). [ונד' וילנא הובא זה בשניטען: [ב] האני תנא כצ"ל (ש"ח): [ג] ע"י צספר מ"ק דהו על דרך א"י: [ח] אהא דאמרינן (ש"ח): [בא] צגליון גר' משום דאיצ"ג דאיבא. ולא הירא': [ז] צ"ל לא (ש"ח): [א] יתכן להיות הפגומי (הגרי"ם): [לב] צ"ל הפגומי (הגרי"ם):